

VNITŘNÍ TRH S ENERGIÍ

S cílem harmonizovat a liberalizovat vnitřní trh EU s energií přijala Evropská unie opatření k vybudování trhu EU, který bude konkurenceschopný, orientovaný na zákazníka, flexibilní a nediskriminační a bude mít tržní dodavatelské ceny. Tato opatření se týkají otázek přístupu na trh, jeho transparentnosti a regulace, ochrany spotřebitele, propojení a bezpečnosti dodávek. Posilují práva jednotlivých zákazníků, energetických komunit a zranitelných spotřebitelů, vyjasňují úlohy a povinnosti účastníků trhu a regulačních orgánů a podporují rozvoj transevropských energetických sítí. Od ruské invaze na Ukrajinu a z ní vyplývající energetické krize prochází struktura trhu EU s energií hlubokými strukturálními změnami.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 114 a 194 Smlouvy o fungování Evropské unie.

CÍLE

K dokončení vnitřního trhu EU je v odvětví energetiky nezbytné odstranit řadu zábran a překážek obchodu, ve větší míře sjednotit daňové a cenové politiky a opatření týkající se norem a standardů a předpisy v oblasti životního prostředí a bezpečnosti. Cílem je vytvořit fungující trh a zajistit spravedlivý přístup na trh a vysoký stupeň ochrany spotřebitele, jakož i dostatečnou úroveň propojení a výrobní kapacity.

VÝSLEDKY

A. Liberalizace trhu s plynem a elektřinou

V 90. letech 20. století se Evropská unie a členské státy rozhodly postupně otevřít své vnitrostátní trhy s elektrickou energií a plynem, které do té doby fungovaly jako monopolní, hospodářské soutěži.

První energetický balíček přijat v letech 1996 až 1998 sestával ze dvou směrnic a zavedla se jím první liberalizace vnitrostátních trhů s elektrickou energií a plynem. Druhý energetický balíček byl přijat v roce 2003 a umožnil průmyslovým odběratelům a domácnostem si svobodně vybrat své vlastní dodavatele plynu a elektrické energie ze širšího spektra konkurentů.

Třetí energetický balíček, který byl přijat v roce 2009, pokračoval v další liberalizaci vnitřního trhu s elektrickou energií a plynem. Zavedl několik reforem, jako je oddělení dodávek a výroby energie od přenosových sítí (oddělení), nové požadavky na nezávislé regulační orgány, evropskou agenturu pro spolupráci vnitrostátních energetických

regulačních orgánů (ACER), evropské sítě pro provozovatele elektroenergetických a plynárenských přenosových soustav (ENTSO-E a ENTSO-G) a posílení práv spotřebitelů na maloobchodních trzích. Tento balíček je základním kamenem vnitřního trhu s energií.

V roce 2019 byl přijat čtvrtý energetický balíček označovaný také jako [Čistá energie pro všechny Evropany](#) a sestával z jedné směrnice ([směrnice \(EU\) 2019/944](#) o elektřině) a tří nařízení ([nařízení \(EU\) 2019/943](#) o elektřině, [nařízení \(EU\) 2019/941](#) o rizikové připravenosti a [nařízení \(EU\) 2019/942](#) o Agentuře EU pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER)). Zavedl nová pravidla trhu s elektřinou týkající se obnovitelných zdrojů energie a investic, pobídky pro spotřebitele a omezení dotací pro elektrárny, jako jsou kapacitní mechanismy. Balíček rovněž vyžadoval, aby byly vypracovány pohotovostní plány, a rozšířil pravomoci agentury ACER v oblasti přeshraniční spolupráce.

Pátý energetický balíček nazvaný '[Fit For 55](#)' byl zveřejněn v roce 2021 s cílem sladit energetické cíle EU s novými evropskými ambicemi v oblasti klimatu pro rok 2030 a 2050. Po invazi Ruska na Ukrajinu v únoru 2022 a po přerušení dodávek plynu do Evropy, přijala EU plán [REPowerEU](#) s cílem urychleně ukončit dovoz veškerých ruských fosilních paliv, zavést opatření na úsporu energie, diverzifikovat svůj dovoz energie, přijmout mimořádná a strukturální opatření na trzích s elektřinou a plynem a urychlit zavádění obnovitelných zdrojů energie.

V současné době je energetická unie založena na provádění opatření v oblasti energetické účinnosti, energie z obnovitelných zdrojů, uspořádání trhu s elektřinou, bezpečnosti dodávek, vnitřního trhu s energií, propojení, rizikové připravenosti a správy. Mezi klíčové akty balíčku patří:

Nařízení o vnitřním trhu s elektřinou ([nařízení \(EU\) 2019/943](#)), které vymezuje hlavní tržní zásady a pravidla fungování trhů s elektřinou. Zahrnuje tvorbu tržních cen, zákazníky jako aktivní účastníky trhu, tržní pobídky pro dekarbonizovanou výrobu elektřiny, postupné odstraňování překážek přeshraničních toků elektřiny, přímou či nepřímou odpovědnost výrobců elektřiny a podmínky pro vytvoření kapacitních mechanismů.

Směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou ([směrnice \(EU\) 2019/944](#)) obsahuje několik ustanovení o ochraně spotřebitele, včetně volného určování cen dodávek elektřiny a tržní cenové soutěže mezi dodavateli; ochranu zákazníků, které představují domácnosti, jež trpí energetickou chudobou nebo jsou zranitelné, a nárok konečných zákazníků na elektřinu. Spotřebitelé mají možnost žádat o instalaci inteligentních elektroměrů bez jakýchkoli dalších nákladů; domácnosti a mikropodniky mají bezplatný přístup alespoň k jednomu nástroji pro srovnávání nabídek dodavatelů, včetně smluv s dynamickými cenami; mohou bezplatně změnit dodavatele ve lhůtě tří týdnů a účastnit se kolektivních programů na změnu dodavatele. Koneční spotřebitelé s inteligentními elektroměry mohou alespoň od jednoho velkého dodavatele požadovat smlouvu s dynamickým určováním ceny; mají právo jednat jako aktivní zákazníci bez nepřiměřených nebo diskriminačních technických požadavků (tj. prodávat elektřinu vyrobenou z vlastních zdrojů) a obdržet jasné a souhrnné smluvní podmínky.

Nařízení o rizikové připravenosti v odvětví elektřiny ([nařízení \(EU\) 2019/941](#)) zavádí společná pravidla pro předcházení krizím dodávek elektrické energie a přípravu na ně s cílem zajistit přeshraniční spolupráci a řešení krizí. Nařízení poskytuje rovněž společný rámec pro vyhodnocování a monitorování bezpečnosti dodávek elektřiny. Evropská síť provozovatelů elektroenergetických přenosových soustav (ENTSO-E) má v souladu s nařízením vypracovat a navrhnout společnou metodiku pro zjišťování rizik ve spolupráci s agenturou ACER a koordinační skupinou pro otázky elektrické energie, kterou schválí agentura ACER.

Směrnicí o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem ([směrnice 2009/73/ES](#)) se zavádí tržní a nediskriminační pravidla pro přepravu, distribuci, dodávky a skladování plynu. Země EU jsou povinny oddělit přenosové soustavy a provozovatele soustav od vertikálně integrovaných energetických společností. To znamená, že společnosti, které vyrábějí nebo dodávají plyn nebo elektřinu, nemohou uplatňovat žádná práva vůči provozovateli přenosové soustavy a naopak. Země EU (nebo jejich příslušné regulační orgány) odpovídají za organizaci systému nediskriminačního přístupu třetích stran k přenosovým a distribučním soustavám. Za tímto účelem zveřejňují sazby.

Nařízení o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám ([nařízení \(ES\) č. 715/2009/ES](#)) zavádí pravidla pro přístup k plynárenským přepravním soustavám, zásobníkům plynu a zařízením LNG (zkapalněný zemní plyn). Nařízení určuje, jak jsou stanovovány sazby za přístup k sítím; služby, které mají být nabízeny; přidělování kapacity provozovatelům plynárenských přepravních soustav; požadavky na transparentnost a pravidla vyrovnávání; a vyrovnávací poplatky na trhu. Země EU nebo příslušné regulační orgány odpovídají za organizaci systému nediskriminačního přístupu třetích stran k přenosovým a distribučním soustavám na základě zveřejněných sazeb.

B. Další postup

Diskuse o energetických aspektech pátého energetického balíčku původně probíhala v souvislosti s vysokými cenami energie v důsledku oživení po pandemii. V roce 2021 byl přijat balíček „[Fit for 55](#)“. Kromě toho byly provedeny revize [směrnice 2009/73/ES o plynu](#) a [nařízení \(ES\) č. 715/2009 o plynu](#), jejichž cílem je vytvořit nový regulační rámec pro konkurenceschopné trhy s dekarbonizovaným zemním plynem, včetně nového trhu EU s vodíkem a snížení emisí metanu.

Diskuse o pátém energetickém balíčku se radikálně změnila po ruské invazi na Ukrajinu. EU musela reagovat na stupňující se světovou energetickou krizi, a proto předložila několik návrhů na zásadní strukturální změny svých trhů s energií. V březnu 2022 bylo ve [sdělení REPowerEU](#) výslovně uvedeno, že EU má v úmyslu postupně ukončit svou závislost na ruských fosilních palivech. V květnu 2022 se prostřednictvím [plánu REPowerEU](#) tento cíl promítl do praktických opatření na úsporu energie, diverzifikaci dodávek, zvýšení bezpečnosti dodávek energie, nahrazení fosilních paliv a urychlení zavádění energie z obnovitelných zdrojů. V červenci 2022 následovala nová pravidla pro koordinovaná opatření ke snížení poptávky po plynu s názvem „[Bezpečná zima díky úsporám plynu](#)“.

Naléhavost situace vedla Komisi k tomu, aby předložila [nařízení Rady \(EU\) 2022/1369](#) o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu a stanovila v něm dobrovolný (v případě stavu nouze povinný) 15% cíl snížení spotřeby plynu v členských státech v období od 1. srpna 2022 do 31. března 2023. Nařízení vstoupilo v platnost dne 9. srpna 2022. V září 2022 následovalo nové nařízení Rady o [mimořádném zásahu](#) s cílem řešit vysoké ceny energie a snížit evropským občanům a podnikům účty za energii. V období od září do prosince 2022 přijala Rada tři mimořádná dočasná tržní opatření: dobrovolný cíl celkového snížení o 10 % hrubé spotřeby elektřiny v období od 1. prosince 2022 do 31. března 2023 a povinný cíl snížení spotřeby elektřiny o 5 % ve špičce; maximální tržní výnos ve výši 180 EUR/MWh pro výrobce elektřiny využívající obnovitelné zdroje energie, jadernou energii a lignit; a povinný dočasný solidární odvod pro odvětví fosilních paliv.

Dne 14. března 2023 Komise navrhla [reformu uspořádání trhu s elektřinou](#), zejména nařízení o elektřině, směrnici o elektřině a nařízení (EU) č. 1227/2011 (nařízení REMIT). Návrh motivuje k dlouhodobějším smlouvám, zavádí pravidla pro přístup k obnovitelným zdrojům energie, pravidla pro sdílení energie z obnovitelných zdrojů, dlouhodobé smlouvy pro spotřebitele, nové režimy podpory pro odezvu strany poptávky a skladování, ochranu zranitelných spotřebitelů, rozšíření regulovaných maloobchodních cen na domácnosti a malé a střední podniky v případě krize a povinnost členských států určit dodavatele poslední instance. V říjnu 2023 přijaly Parlament a Rada své vyjednávací postoje a zahájily třístranné rozhovory o přijetí tohoto právního předpisu.

C. Regulace trhu s energií: Agentuře EU pro spolupráci energetických regulačních orgánů;

Evropská agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) byla vytvořena v roce 2009 a funguje od března 2011. Je odpovědná za podporu spolupráce mezi vnitrostátními regulačními orgány na regionální i evropské úrovni a za monitorování rozvoje sítě a vnitřních trhů s elektřinou a plynem. Má také pravomoc vyšetřovat případy zneužívání trhu a koordinovat s členskými státy ukládání přiměřených pokut.

V červnu 2019 se [nařízením \(EU\) 2019/942](#) (nařízení o agentuře ACER) posílila úloha agentury ACER při koordinaci činností vnitrostátních regulačních orgánů, zejména opatření pro přeshraniční oblasti, u nichž hrozí nejednotné rozhodování na vnitrostátní nebo regionální úrovni. Podle přepracovaného znění nařízení o elektřině ([nařízení \(EU\) 2019/943](#)) má agentura ACER v současnosti větší odpovědnost za vypracování a předložení konečného návrhu kodexů sítě Komisi a za ovlivňování procesu přezkumu regionálního trhu s elektřinou (nabídkové zóny). Nařízení proto zavádí poplatky jako dodatečný zdroj financování na pokrytí nákladů na činnosti související s nařízením REMIT (dále jen „poplatky REMIT“).

V [nařízení \(EU\) 2019/943](#) a [nařízení \(ES\) č. 715/2009](#) Evropská unie rovněž vytvořila struktury spolupráce pro provozovatele evropských sítí provozovatelů elektroenergetických a plynárenských přenosových soustav. Síť ENTSO vytvářejí společně s agenturou ACER podrobná pravidla pro přístup k síti a kodexy pro technický provoz, koordinují provoz soustavy prostřednictvím výměny provozních informací

a rozvíjejí společné normy a postupy pro zajištění bezpečnosti a pro případ nouze. Síť ENTSO musí také každé dva roky vypracovat -desetiletý plán investic do sítí, který následně přezkoumá agentura ACER.

[Nařízení \(EU\) 2016/1952](#) zlepšuje transparentnost cen plynu a elektřiny účtovaných konečným průmyslovým odběratelům tím, že členskými státy ukládá povinnost jednou nebo dvakrát ročně informovat Eurostat o cenách a systémech tvorby cen. [Nařízení \(EU\) č. 1227/2011](#) o integritě a transparentnosti velkoobchodního trhu s energií (REMIT) zaručuje spravedlivé obchodní praktiky na trzích EU s energií.

D. Bezpečnost dodávek energie

[Nařízení \(EU\) 2019/941](#) o rizikové připravenosti v odvětví elektřiny stanoví opatření pro zajištění zabezpečení dodávek elektřiny, řádného fungování vnitřního trhu s elektřinou, vhodné úrovně propojení mezi členskými státy, výrobní kapacity a zachování rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. [Nařízení \(EU\) 2018/1999](#) o správě energetické unie stanoví cíl propojení elektroenergetických soustav ve výši nejméně 15 % do roku 2030. [Nařízení \(EU\) 2017/1938](#) o bezpečnosti dodávek plynu stanoví opatření pro zajištění bezpečnosti dodávek plynu tím, že v případě stavu nouze umožní přijmout mimořádná opatření. Toto nařízení bylo revidováno v roce 2022 po invazi Ruska na Ukrajinu. EU přijala povinné cíle plnění zásobníků plynu, které od zemí EU vyžadují, aby do 1. listopadu 2022 naplnily své zásobníky plynu na 80 % jejich kapacity a v následujících letech na 90 %.

[Nařízení \(EU\) 2022/2576](#) posiluje energetickou solidaritu prostřednictvím lepší koordinace nákupu plynu, přeshraničních výměn plynu a spolehlivých referenčních cen. Poskytuje právní rámec pro [energetickou platformu EU](#) na podporu zemí EU při přípravě na zimu 2023–2024, a zejména při plnění jejich zařízení na skladování plynu. Cílem [směrnice 2009/119/ES](#) je zabezpečit dodávky ropy, přičemž členské státy musí udržovat minimální zásoby ropy v objemu, který odpovídá 90 dnům průměrného denního čistého dovozu nebo 61 dnům průměrné denní domácí spotřeby, podle toho, která z těchto dvou hodnot je vyšší. Oblast působnosti [směrnice 2009/73/ES](#) o plynu zahrnuje budoucí plynovody vedoucí do zemí mimo EU a z nich, s výjimkami pro stávající plynovody. Ve [směrnici 2013/30/EU](#) o bezpečnosti činností v odvětví ropy a zemního plynu v moři existují zvláštní ustanovení.

E. Transevropské energetické sítě (TEN-E)

TEN-E představují politiku zaměřenou na propojení energetických infrastruktur členských států. V rámci této politiky bylo určeno 11 prioritních koridorů: tři pro elektrickou energii, pět pro elektrizační soustavy na moři a tři pro vodík. Byly stanoveny také tři prioritní tematické oblasti: zavádění inteligentních elektrických sítí, inteligentní plynárenské sítě a přeshraniční sítě pro oxid uhličitý.

[Nařízení \(EU\) 2022/869](#) o TEN-E stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě a určuje projekty společného zájmu ([projekty společného zájmu](#)) mezi zeměmi EU, projekty společného zájmu mezi EU a třetími zeměmi a prioritní projekty zahrnující transevropské energetické sítě. Byla ukončena podpora nových projektů v oblasti zemního plynu a ropy a zavedena povinná kritéria udržitelnosti pro všechny projekty. Nové projekty společného zájmu pro energetické projekty a přeshraniční projekty v oblasti energie z obnovitelných zdrojů jsou financovány z Nástroje pro propojení

Evropy pro energetiku na období 2021–2027 ([CEF-E](#)), což je nástroj financování se sedmiletým rozpočtem ve výši 5,84 miliardy EUR přiděleným formou grantů spravovaných Výkonnou agenturou pro klima, infrastrukturu a životní prostředí. Komise vypracuje seznam projektů společného zájmu prostřednictvím aktu v přenesené pravomoci, který vstupuje v platnost, pouze pokud proti němu Parlament ani Rada nevysloví námítky do dvou měsíců od jeho oznámení.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Přijetím legislativního balíčku o vnitřních trzích s energiemi Parlament výrazně podpořil oddělení vlastnictví přenosových soustav v odvětví elektroenergetiky, neboť jej považuje za nejúčinnější nástroj, jímž lze nediskriminačním způsobem podporovat investice do infrastruktury, novým subjektům zajistit spravedlivý přístup k sítím a zaručit transparentnost na trhu.

Parlament také zdůrazňuje význam společného evropského přístupu v otázce střednědobých investic (orientační desetiletý evropský plán zaměřený na propojení), větší spolupráce mezi regulačními orgány, členskými státy a provozovateli přenosových soustav; a výrazné harmonizace podmínek pro přístup k soustavám. Z podnětu Parlamentu byl zvláštní důraz kladen na práva spotřebitelů, která byla součástí dohody dosažené s Radou: Parlament ve svých usneseních trval na tom, aby spotřebitelé měli větší práva (změna dodavatele, údaje poskytované přímo inteligentními měřiči a efektivní vyřizování stížností předkládaných „veřejnému ochránci práv“ v oblasti energetiky).

Dosáhl také toho, že byl uznán pojem „energetická chudoba“. Výrazně podporoval zřízení agentury ACER, přičemž zdůrazňoval, že agentura musí mít nezbytné pravomoci, aby překonala obtíže, které nemohou vyřešit vnitrostátní regulační orgány a jež brání integraci a řádnému fungování vnitřního trhu. Od ruské invaze na Ukrajinu přijal Parlament několik usnesení o postupném ukončení používání ruských fosilních paliv a následující klíčová stanoviska:

- Dne 14. září 2023 Parlament [potvrdil](#) zahájení jednání o trhu s elektřinou. Chce posílit ochranu spotřebitelů před kolísavými cenami, zaručit právo volby mezi smlouvami s pevnými a dynamickými cenami a zakázat přijímání jednostranných změn smluvních podmínek. Požaduje rovněž, aby pro dodavatele platil zákaz odpojování zákazníků od elektřiny, a to i během sporů, a aby dodavatelé rovněž nesměli od zranitelných zákazníků požadovat, aby používali systémy záloh.
- Parlament dne 5 října 2022 přijal [usnesení](#) o cenách energie, v němž opětovně požaduje okamžité a úplné embargo na ropu, uhlí, jaderné palivo a plyn z Ruska a zdůraznil své stanovisko k odpojování zranitelných zákazníků od elektřiny. Vyzval k zavedení vhodného cenového stropu pro import plynu z plynovodu, k novým opatřením pro boj proti spekulacím, k omezení příjmů inframarginálních výrobců elektřiny ve prospěch spotřebitelů a podniků a pověřil Komisi, aby analyzovala oddělení cen elektřiny a plynu. Závěrem vyjádřil politování nad tím, že Komise jako legislativní nástroj pro řešení energetické krize zvolila nařízení Rady.
- Parlament dne 19. května 2022 přijal [usnesení](#) o sociálních a ekonomických důsledcích ruské války na Ukrajině pro EU a vyzval členské státy, aby urychleně

přijaly šestý balíček sankcí. Opakovaně vyzval k okamžitému úplnému embargu na ruský dovoz ropy, uhlí, jaderného paliva a plynu.

- Parlament dne 7. dubna 2022 přijal [usnesení](#), v němž vyzývá k okamžitému úplnému embargu na dovoz ropy, uhlí, jaderného paliva a zemního plynu z Ruska, k úplnému upuštění od projektů Nordstream 1 a 2 a k tomu, aby byl předložen plán na další zajištění bezpečnosti dodávek energie do EU v krátkodobém horizontu.
- Parlament dne 1. března 2022 [odsoudil](#) nezákonnou, nevyprovokovanou a neodůvodněnou vojenskou agresi Ruska vůči Ukrajině, jakož i zapojení Běloruska. Vyzval k rozšíření rozsahu sankcí a k tomu, aby byly zaměřeny na strategické oslabení ruské ekonomiky a průmyslové základny, zejména vojensko-průmyslového komplexu. Požadoval zejména omezení dovozu klíčového ruského vývozního zboží, včetně ropy a zemního plynu.

Další informace k tomuto tématu naleznete na [internetových stránkách](#) Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku (ITRE).

Matteo Ciucci
11/2023

